

דף יא.

עין משפט א.

חור"מ סימן תג פעיף ג.

ג. ד. על המזיק לטרוח בנבילה עד שממציא אותה לניזק ^מ. כיצד נפל השור לבור ומת מעלה הנבילה מהבור ונותנה לניזק, ואח"כ שמין לו פחת הנבילה שנאמר "כסף ישוב לבעליו והמת יהיה לו" מלמד שהוא חייב להשיב הנבילה ^ז ואת הפחת שפחתה ממה שהיתה חיה לניזק, ואם היה תם נותן חצי פחת.

עין משפט ב.

חור"מ סימן שנר פעיף ה.

ה. ה. גנב כלי ושברו או פיתחו, או שנשבר מאליו או נפחת מאליו אין אומרים יתן לבעלים השברים וישלים עליהם אלא הוא נוטל השברים ^ס ויתן לבעלים כלי שלם או דמיו.

הגה: ודוקא שיש לגנב מעות ^ע אבל אם אין לו מעות לא גרע השברים משאר מטלטלין.

ה. ו. רצו הבעלים ליטול הכלי השבור וישלם להם הפחת שומעין להם ^פ.

מ. מגמ' דף י"א ע"א פלוגתא דתנאי ופסקו הפוסקים כאבא שאול דטורח הנבילה על המזיק דהיינו ההוצאות על כך, אבל ההשתדלות להעלותה מוטל על הניזק ולוקח ההוצאה מהמזיק, כמו שכתב בסמ"ע ס"ק ג'.

נ. מברייטא שם משמיה דאחרים דהיינו צריך להשיב לו גם "המת" וההוצאות על כך על חשבון המזיק.

ס. ממסקנת הגמ' בב"ק י"א ע"א דהלכתא אין שמין לא לגנב ולא לגזלן, ורמב"ם שם הלכה ט"ו.

ואע"ג דבנזיקין אמרינן שיתן השברים וישלים כמ"ש בסי' שפ"ז התם שאני כיון דכתיב והמת יהיה לו, וקימ"ל כמ"ד לו לניזק אבל בגנב כתיב חיים שנים ישלם, ועיין בסי' שס"ב סעיף י"ג. סמ"ע ס"ק י'.

ע. כ"כ בנ"י בב"ק שם ועיין בדברי הגאון אות י"ב. ועיין בש"ך בס"ק ז' מה שהשיג על דברי הרמ"א אלו.

פ. רמב"ם בפ"ב מגזילה הלכה ט"ז וביאר שם שזו תקנה לבעלים, ואם לא רצו הרשות בידם וכן כל כיוצא בזה. ומשמע דאם רצו הבעלים מוציאין בעל כורחו השברים ממנו, וצ"ע למה לא קנאם הגזלן בשינוי וכתב הרשב"א שעדיין ראויים השברים למלאכתו ראשונה כך הביא הגאון בשמו וניחא, ועיין בש"ך ס"ק ח'.

עין משפט ג.

ח"מ סימן שסב סעיף יג

יג. יד. הגזול כלי ושבר אותו, אין אומרים יתן השברים וישלים עליהם^ז, ונתבאר בסי' שנ"ד סעיף ה'.

עין משפט ד.

ח"מ סימן שדמ סעיף ב

ב. כשבא השואל לשלם שמין לו השברים כמו שהן בשעת השבירה ונותנם לבעלים^ק ומשלים עליהם.

ואם הוזלו^ר בין שעת השבירה להעמדה בדין שמין כשעת השבירה, וה"ה בבהמה שמתה שמין כמה היתה שוה הנבלה בשעה שמתה ומשלים לו עליה.

הגה: נגנבו השברים או אבדו השואל חייב אלא א"כ אמר למשאל טול את שלך^ש.

עין משפט הו.

יו"ד סימן קצד סעיף ו

ו. ח. יצאה מקצת שליא ביום א' ולא נגמרה יציאתה עד יום ב' חוששת

ז. ואם הבעלים רוצים השברים שומעין להם וצריך הגזול ליתן לו אותם וישלים עליהם, והקשה המ"מ אמאי צריך ליתן לו והרי קנאם בשינוי, ותירץ בסמ"ע דאירי כאן שאין לגזול מעות ובא לשלם לנגזל במטלטלין בזה קאמר דיכול הנגזל לומר לו הואיל ואין לך מעות ובאת לשלם במטלטלין הבא לי השברים דבזה שומעין לו. סמ"ע ס"ק כ"ב. ובש"ך בסי' שנ"ד ס"ק ח' כתב לדחות דברי בסמ"ע ע"ש. ועיין במש"כ לעיל באות י"ג שם.

ק. כן הוא גם בב"ק י"א ע"א דשמין לשואל, ובב"מ צ"ז ע"א. ושמין כשעת השבירה דאז חל עליו חיוב התשלומין. סמ"ע ס"ק ה'. וכן כתב הרא"ש בב"מ פ"ח סי' ה'. דהפחת דניזק הוי.

ר. וכ"ש אם הוקרו שהרי לא יהיה למשאל הפסד בכך. סמ"ע ס"ק ו'.

ש. שאז פטור בנאנסו וחייב בגניבה ואבידה, שהרי הוא כשומר שכר הואיל ונהנה עד שיחזור לבית המשאל. ב"י בשם תלמידי הרשב"א. סמ"ע ס"ק ז'. והוסיף הסמ"ע בדברי הרמ"א גם אם נאנסו חייב לפני שאמר לו טול את שלך. אולם בביאורים ס"ק ב' כתב דבאמר לו טול את שלך פטור לגמרי מגניבה ואבידה.

ואין להקשות ממש"כ הרמ"א בסי' ע"ד סעיף ג' דגם באמר לו טול חייב באונסין, דשאני הלואה לא שייך בה לומר כלתה שמירתו, וחייב באונסין עד שיפרע לו דמי הלואתו. סמ"ע ס"ק ז'.

מיום ראשון^ה, אבל אינה מונה אלא מיום שני כנקבה.

דף יא:

יו"ד סימן שה סעיף יב

עין משפט א.

יב. טו. מת הבן בתוך ל' יום אפי' ביום הל', וכן אם נעשה טריפה קודם שעברו עליו ל' יום אינו חייב בפדיון^א, ואפי' הקדים ונתן פדיונו לכהן יחזירנו לו.

הגה: מת לאחר ל' יום חייב לפדותו^ב ולברך על פדיונו, אבל לא יברך שהחיינו.

חור"מ סימן קצז סעיף א

עין משפט ב.

א. א. בהמה אינה נקנית במסירה אלא במשיכה^ג.

הגה: וי"א דאף במסירה נקנית בהמה גסה ואם בפני המוכר^ד י"א דמהני גם בדקה, אמר לו לקנות במשיכה ושינה אפי' למעליותא^ה כגון שהגביה לא קנה.

ת. לטומאת לידה מב"ק י"א ע"א, ורש"י שם.

א. ממשנה דף מ"ט ע"א בבכורות, ומימרא דעולא בב"ק דף י"א ע"ב בנעשה טריפה. וכתב הש"ך בס"ק ט"ז דהיינו שנעשה ודאי טריפה פטור אפי' חי אח"כ זמן ארוך דגם בודאי טרפה לא אמרינן בודאי אינו חי, ובספק טריפה פטור מפדיון מספק דהמע"ה מיהו בחי אח"כ י"ב חודש חייב, דיצא מידי ספק טרפה כיון דחי י"ב חודש. וביד אברהם כאן הביא משם ספר מנחה חדשה שחלק על הש"ך ופותר גם בחי י"ב חודש מטעם דמיעוט טריפות חיות, רק רוב אינם חיים ובממון אין הולכים אחר הרוב, ע"ש מה שכתב בשם ההפלאה והמקנה דגם בממון הולכים אחר הרוב כאן. שם במשנה וטור.

ג. מסקנת הגמ' בקידושין כ"ה ע"ב וכן דעת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש שהשמיטו הברייתא כיצד במסירה.

ד. דס"ל דמסירה בעינן מיד ליד, באר הגולה.

ה. טור בשם ר"י, ועיין בתוס' ב"ב ע"ו ע"א ד"ה ספינה.

עין משפט ג.ד.

הו"מ סימן רפה סעיף א

א. האחים שחלקו שמיין מה שעליהם אבל מה שעל בניהם ובנותיהם שקנו להם מתפיסת הבית אין שמיין¹, וכן מה שעל נשותיהם אין שמיין שכבר זכו בהן לעצמן. בד"א כבגדי חול אבל בגדי שבת ומועד שמיין² מה שעליהם.

עין משפט ה.ו.

הו"מ סימן רצא סעיף כו

כו. שומר שמסר לשומר חייב אפי' אם הראשון שומר חנם שמסר לשומר שכר³ שאומר לו המפקיד אתה נאמן לי בשבועה והוא אינו נאמן עלי, ואפי' אם ידוע לכל שהשני יותר טוב וכשר מהראשון⁴.

הגה: שומר שמסר לשומר בפני המפקיד ולא מיחה בו פטור⁵.

ו. מימרא דעולא בב"ק י"א ע"ב, והכלל שמה שעל בניהן ובנותיהן שלובשין וגנאי להם לבוא לביה"ד אמרינן מסתמא מחלו זה לזה כדי שלא לביישן, חוץ שאם זה בגדי שבת ומועד שיכולים להביאם לבי"ד לשומן בלי שבניהן ובנותיהן יבואו, אבל הבגדים שהאחים עצמן לובשין שמיין היות ואין להם גנאי לבוא לבי"ד, חוץ מבגדים שבלו ואבדו שבוה מחלו זה לזה בדברים שאינם בעין, ורק אם עשו מחאה לפני זה שכל מי שיקנה מתפיסת הבית ינכו לו מחלקו. סמ"ע ס"ק א'.

והרמ"א כתב כאן שהגם ששמיין מה שעליהם עצמן י"א דבגדול האחין אין שמיין מה שעליו ע"כ, וכתב הפעמוני זהב להעיר ממה שכתב הרמ"א בשם י"א משמע דמר"ן לא סבירא ליה דין זה, ויש לתמוה שמר"ן פסק דין זה בסי' קע"ו סעיף ט' וז"ל הגדול באחים אין שמיין לו בגדיו, ע"ש. ועיין מה שכתבתי במנחת אשר לעיל שם באות ל"ד ול"ה.

ז. כ"כ התוס' שם בב"ק י"א ד"ה מה בשם הרי"ף וכן הוא בירושלמי קידושין פ"א סוף משנה ד'.

ח. מחלוקת רב ור"י בב"מ ל"ו ע"א וידוע דהלכה כר' יוחנן שכך פסק רבא הלכתא שם. ומ"מ אם פשע השני שחייב לשלם, רצה המפקיד גובה מהראשון רצה גובה מהשני ואינו יכול לומר השומר השני לאו בעל דברים ידידי את, וזה דומה לגזל ולא נתייאשו הבעלים, ואפי' שאם השומר הראשון לשני שאל בבעלים, מ"מ השני שפשע חייב ולא נקרא שאלה בבעלים כיון שאין הממון של השומר הראשון. ש"ך ס"ק מ"א.

ט. טור בשם הרא"ש בפסקיו סי' ו'.

י. ממרדכי בפ' המפקיד ב"מ סי' רע"ג. ובפעמוני זהב כתב ממשפטים ישרים ח"א סי' רכ"ט דוקא שהמפקיד יודע בטיבו של השומר השני ובמהותו אבל אם לא היה יודע כלל והשומר השני נטל החפץ ומכרו ואכלו השומר הראשון חייב ע"ש.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

כח. אם דרך הבעלים להפקיד תמיד ^ב דבר אצל השומר השני הרי השומר הראשון פטור מלשלם ^ל, ובלבד שהשני לא ימעט בשמירתו, אבל אם הראשון היה שומר שכר ומסרו לשומר חנם ^מ, או שהראשון שואל והשני שומר שכר הרי פשע הראשון ^נ ומשלם אע"פ ששאל או שכר בבעלים ^ס. ואם יש עדים ^ע ששמר השני כראוי נפטר

^כ. רמב"ם בפ"א משכירות הלכה ד'. מעובדא דהנהו גינאי, וכתב ה"ה דאפי' הלך לו השני ולא נשבע או שאין לו כלום להשתלם ממנו, פטור הראשון.

וה"ה אם ידוע שהנפקד הזה מוסר פקדונותיו שמקבל ביד אחר, ודינו של המפקיד עם השומר השני. כ"כ רש"ל בפ"ק דב"ק סי' ל"ב. ש"ך ס"ק מ"ב. ותמיד, לאו דוקא אלא היינו רוב הפעמים. סמ"ע ס"ק מ"ו.

^ל. ואם פשע זה שדרך הבעלים להפקיד אצלו ואין לו לשלם, עיין בסי' ע"ב סעיף ל' בהג"ה. ש"ך ס"ק מ"ג. ועיין במש"כ במנחת אשר ח"א שם אות צ"ז-צ"ח.

^מ. ושומר שכר שמסרו לשומר חנם שחייב, אין הראשון יכול לומר שמא נאנסה ביד השני ופטור או שמא מתה בפשיעתו של השני והשני הוא שחייב, שכל שומר מחוייב לישבע בבירור, וכיון שאינו יודע השומר הראשון מה היה אצל השני ואינו יכול לישבע על כך, ומתוך שאינו יכול להשבע משלם.

ואם זה שכנגדו שהוא המפקיד טוען בברי חייב מטעם דהוי כאיני יודע אם פרעתיך, וע"כ השואל חמור לרכוב עליו והרכיב עליו שלוחו ומתה בדרך, ואינו יודע אם מתה כדרכה או בפשיעה, הדין הוא שמתוך שאינו יכול לישבע משלם. כ"כ הש"ך בס"ק מ"ד.

אבל אם מסרו השומר או השואל שלא ברשות למי שרגיל להפקיד אצלו הרי הוא פשע במה שלא יכול לדעת אם פשע או נאנס וחייב, אבל אם מסרו ברשות הבעלים הרי זה לא פשע במה שלא יודע כעת איך מתה ופטור. כ"כ בביאורים ס"ק כ"ח.

ועוד כתב בביאורים שם דכל מקום שאנו אומרים מתוך שאינו יכול לישבע משלם, אם מת אביהם ולא שילם היורשים פטורים.

ודוקא שיש עדים שמתה רק שאינו יודע אם בפשיעה של השני, חייב הראשון, אבל אם יש ספק שעדיין הבהמה ברשות השני וגזלה, והשני הוא אדם שאינו רגיל להפקיד אצלו, הרי הראשון חייב מטעם מזיק, ואפי' היורשים בכה"ג חייבים.

^נ. כיון שהפקיד בשכר הרי גילה דעתו שחפצו בשמירה מעולה, והשומר הראשון הוריד משמירה זו ופחתה, ואין לך פשיעה גדולה מזו, כ"כ ה"ה שם.

^ס. פירוש, השומר הראשון היתה שאלתו בבעלים שאם נאנסו אצלו היה פטור דבר זה לא מועיל לפטור מאונס שנעשה אצל השומר השני. וכתב ה"ה בפ"א משכירות הלכה ג'. הטעם שאין שאלה בבעלים פוטרת אלא לשומר ששאל הבעלים, אבל לא לשומר השני שלא שאל הבעלים, והראשון מתחייב על רשות השני, והכסף משנה כתב טעמו משום דיותר מזיק בידים הוי כשמסרה לאחר יותר מפשע בה. סמ"ע ס"ק מ"ח. אבל אם בשעה ששאל הראשון מן הבעלים פירש ששואל או שוכר כדי להשכירו לאחרים והיה בבעלים, פטור, כיון שלא נעשה קנין חדש בשעה שהשכירו לשני ומכח שאלה ושכירות הראשון הוא, וכיון שהיה אז בבעלים פטור. כ"כ בביאורים ס"ק ל'.

^ע. ואם ישנו עד אחד ששמר כראוי מצטרף השומר השני עם העד והוי שני עדים, אבל לפוסקים שסוברים שהשומר השני הוי נוגע א"כ צריך ב' עדים מלבד השומר וכן נראה עיקר. ש"ך ס"ק מ"ו.

ועוד כתב הש"ך דמשמע אפי' מיעט השני בשמירתו פטור כשיש עדים ששמר אותו כראוי,

השומר הראשון, ואפי' לא היו שם עדים אם השומר הראשון ראה ויכול הוא לישבע ^פ הרי הוא נשבע ונפטר.

ח"מ סימן שצו פעיף ט

יא. מסרו השומר לשומר אחר והזיק חייב השומר הראשון, ששומר שמסר לשומר חייב אפי' שומר חנם שמסר לשומר שכר ^ז. ואם הזיק חייב השומר הראשון לשלם לניזק ^ק ואח"כ ילך ויעשה דין עם השומר השני. ואם מסרה השומר הראשון לבנו או לעוזרו ^ר נכנסו תחת השומר והם חייבים.

עין משפט ז. ח"מ סימן קיו פעיף ה

ז. עשה עבדו אפותיקי אפי' בסתם ומכרו בעל חוב גובה ממנו ^ש, מפני שיש לו קול לעבד. אבל שורו אין לו קול.

וכ"כ הב"ח, והרש"ל חולק, אך הש"ך כתב דאני אומר אפי' בשבועה שנאנסה היה הדין שיפטר אפי' הגריע בשמירתו. ובביאורים ס"ק ל"א חולק על הש"ך דשבועת השני לא מהני.

פ. היינו שנשבע שלא פשע השני, ואף שיש לחוש עדיין שהשני שלח בו יד וחייב הראשון, מ"מ לא אומרים בו מתוך שאינו יכול לישבע משלם, ששבועת שליחות יד היא מצד גילגול בלבד.

ואם מסרו לחש"ו חייב אפי' כשנאנס מרשותם דהוי תחילתו בפשיעה, אבל אם מתה כדרכה ברשותם פטור. ש"ך ס"ק מ"ח. עוד כתב שם דאם השומר שכר חזר ומסר החפץ לבעליו בהפקדה אצלו, ונגנב מבית הבעלים השומר שכר חייב שחייב הוא בגניבה. ע"ש.

צ. שם בגמ' נ"ז ע"ב דאע"ג דשומר שכר צריך לשומרו יותר משומר חנם ג"כ יכול לומר לו שאין רצונו שיהיה פקדונו אצל אחר. כמבואר בס' רצ"א.

ק. מ"מ אם ירצה הניזק יעשה דין עם השני, אלא שאמר שגם דינו עם הראשון דהוי ליה פשיעה גביה במה שמסרו לשני, דיכולים הבעלים לומר אתה נאמן עלי בשבועה ולא האחר, ושאינו בנו או אשתו של אדם. סמ"ע ס"ק כ"א.

ר. והיינו מבני ביתו וכתוב בספרים "למסעדו" דהיינו מי שסועד אותו ואפי' אין להם לשלם לאלו הוא פטור דעל דעת זה מסרו לו לשומרו, כמבואר בס' רצ"א.

ש. מברייטא בתרא מ"ד ע"ב, אמר רבא עשה עבדו אפותיקי לבע"ח ומכרו לאחר, בע"ח גובה ממנו שורו אפותיקי אין בע"ח גובה ממנו, משום דלעבדו יש קול ואילו לשורו אין קול.

וכתב הסמ"ע דעבדו בלא שעשאו אפותיקי אין לו קול דאין דינו כקרקע, וכמ"ש בס' שס"ג, והכלל הוא, דדוקא במילי דאורייתא דינו של עבד כקרקע ולא בשאר ענינים. סמ"ע ס"ק י"ט.

עין משפט זז.

חור"מ סימן קיז סעיף ג

ג. ה. עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה ממנו ^ה, וכן שאר המטלטלין מפני שאין להם קול, ואפי' עשאו אפותיקי בשטר, ואפי' ידע הלוקח ^א שעשאו אפותיקי אינו גובה מהם מהלוקח דלא פלוג רבנן.

ת. בתרא מ"ד ע"ב. וכתב הרשב"א בתשובה ח"א סי' תרי"ח דה"ה אם נתן במתנה אינו גובה ממנו. סמ"ע ס"ק י"ב.
א. כגון שהיה הלוקח עד בעצמו על אותה הלואה. סמ"ע ס"ק ט"ו. ובסי' קי"ג כתב המחבר אפי' התרה המלוה בלוקח וא"ל אל תקנה מטלטלים אלו אינו גובה מהם, מפני שלא חל עליהן שיעבודו כלל שאין להם קול.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com